

Børnesagens Fællesråd 2007

Rapport

Undersøgelse af anbragte børn og unges undervisning – 2006

Af Geert Jørgensen, gj@los.dk

Indholdsfortegnelse

Side 2	Indledning
Side 2	Sammendrag
Side 3	Elevernes alder
Side 3	Handleplaner, undervisning og materiale
Side 4	Materiale om elevens skolestandpunkt
Side 4	Hvilken undervisning kommer eleven fra
Side 5	Skoleskift inden anbringelsen
Side 5	Undervisningstilbud ved anbringelsen
Side 6	Ændringer i undervisningen i f.m. anbringelsen
Side 6	Ventetid inden undervisning iværksættes
Side 6	Det egentlige timetal
Side 6	Skoleskift under anbringelsen
Side 7	Ophør af anbringelsen
Side 7	Særligt for de elever, der ikke modtog undervisning
Side 7	Skoletilbud efter anbringelsen
Side 7	Om samarbejdet med det lokale skolesystem
Side 8	Anbefalinger

Indledning

Ifølge FN's Børnekonventionens § 18 har alle børn ret til undervisning, og Anbringelsesreformen understreger da også vigtigheden af anbragte børns undervisning. Børnesagens Fællesråd besluttede at anbragte børns undervisning skulle være et fokuspunkt i rådets arbejde i 2007. Fællesrådet besluttede derfor, at lave en undersøgelse af en række forhold omkring undervisningen af anbragte børn. Af ressourcemæssige hensyn blev undersøgelsen afgrænset til børn og unge anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner i 2006.

Man skal her være opmærksom på, at det er sandsynligt, at forholdene omkring familieplejeanbragte børn og unge i denne sammenhæng kan adskille sig væsentligt fra den undersøgte gruppe på grund af familieplejens tættere integration i nærmiljøet, i hvert fald i forhold til de større opholdssteder og døgninstitutioner, samt forskelle i de målgrupper der modtages. Undersøgelsen siger således kun noget om børn og unge anbragt på opholdssteder og døgninstitutioner, og da der kun er to døgninstitutioner, der har deltaget, beskriver notatet primært forholdene omkring opholdsstederne.

Undersøgelsen bygger på 117 indsendte spørgeskemaer. Der blev ifølge Ankestyrelsens statistik for 2006 anbragt 2.983 børn og unge i 2006, hvoraf omkring 2.000 er undervisningspligtige. Det er kendetegnende for de børn og unge, der anbringes på opholdsstederne, at de hører til gruppen med de største personligheds- og undervisningsmæssige problemer. Undersøgelsen kan derfor ikke bruges til autoritativt at sige hvordan forholdene er generelt for alle anbragte børn og unge.

Desuden skal man være opmærksom på, at undersøgelsen belyser hvad den der udfyldte skemaet ved omkring indskrivningen og den unge m.v., og at der godt kan foreligge materiale, den pågældende ikke har fået kendskab til.

Med disse forbehold giver denne lille undersøgelse alligevel et billede af en række forhold omkring anbragte børn og unges skolegang, der bør give anledning til yderligere undersøgelser og forbedring af indsatsen.

Et kort sammendrag

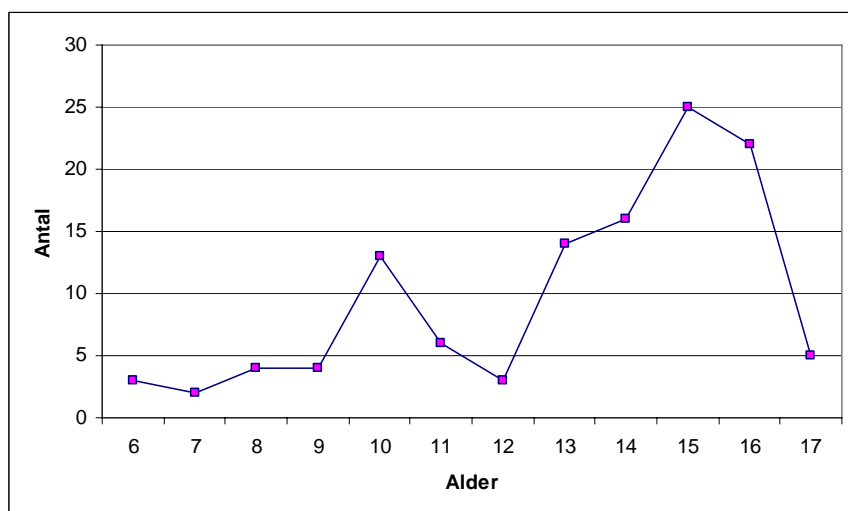
I de sager, der indgår i undersøgelsen opgives det at der kun er udarbejdet handleplan i 77 % af sagerne. Af disse er undervisning kun inddraget i 2/3. Det betyder at der kun i halvdelen af sagerne ligger skriftligt formulerede krav eller forventninger til de anbragtes undervisning. Der er også problemer med at få videregivet materiale om elevernes tidligere skolegang, især for elever, der overgår til intern undervisning på anbringelsesstedet.

På positivsiden tæller, at hvor kun 79 % af børnene/de unge går i skole inden anbringelsen lykkes det at give 98 % et undervisningstilbud efter anbringelsen. På negativsiden er det et stort problem at hele 21 % af dem, har gået mellem 2 og 18 måneder uden undervisning inden anbringelsen, samt at det for 20 % af dem efter de er blevet anbragt varer op til 5 måneder før de får et undervisningstilbud.

Der er en tydelig bevægelse fra undervisning i normalområdet til specialområdet i forbindelse med anbringelsen. Udover elevernes adfærdsmæssige og psykologiske problemer siger det også noget om Folkeskolens evne til at rumme disse elever. Samtidig understreger det betydningen af at der er et bredt udvalg af specialundervisningstilbud til rådighed for udsatte børn og unge. I denne undersøgelse er de interne skoler den kvantitativt største garant for at disse børn og unge modtager undervisning, især når det gælder unge, der i kortere eller længere tid har været uden undervisningstilbud.

Der går i gennemsnit 6 skoledage inden undervisningen iværksættes. For elever i Folkeskolen går der i gennemsnit 11 skoledage. For 80 % af eleverne iværksættes undervisningen inden for en rimelig tid, men for 20 % går der mellem 2 uger og 5 måneder, hvilket er problematisk.

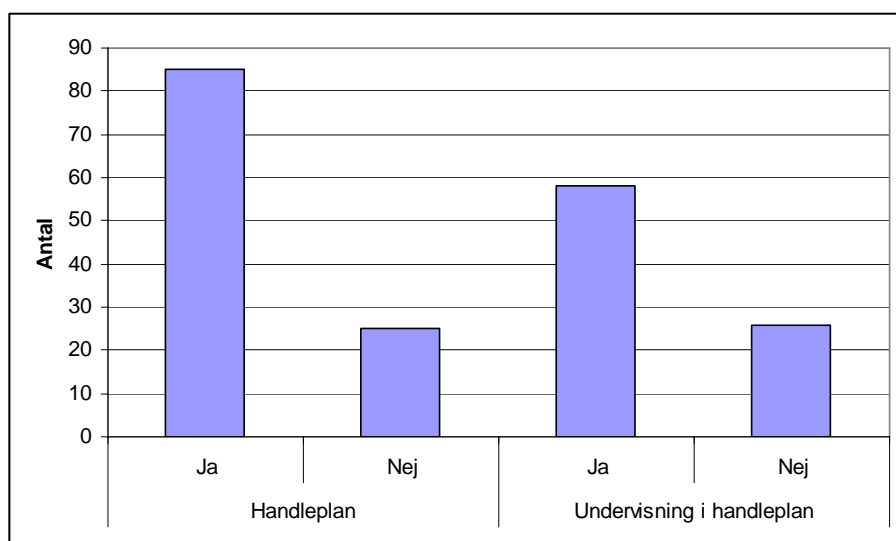
Elevernes alder

Figur 1. Elevernes aldersfordeling

Aldersfordelingen i denne undersøgelse afspejler især, at opholdsstederne som er største respondent generelt modtager større børn og unge.

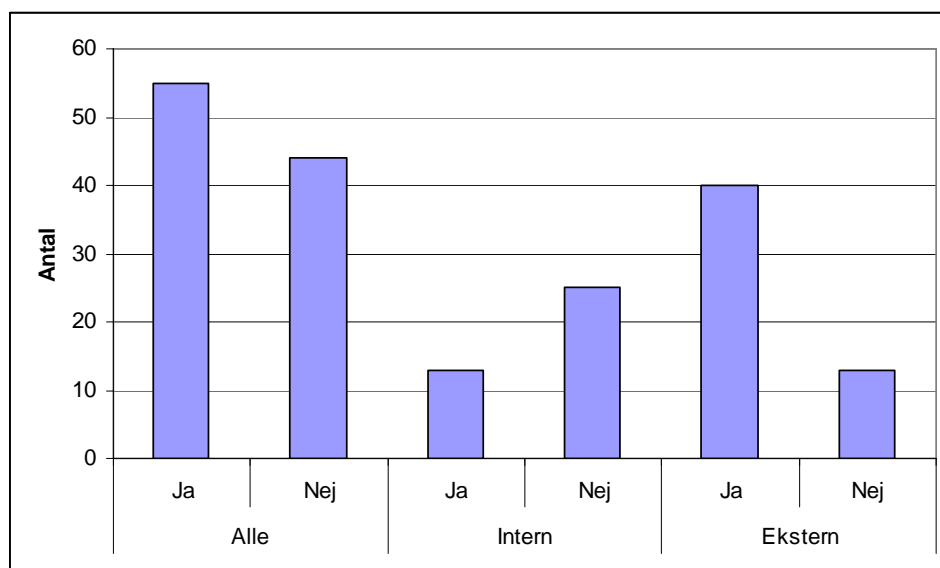
Handleplaner, undervisning og materiale om elevernes undervisning

Figur 2. Handleplaner med og uden undervisning indarbejdet

Ifølge besvarelserne var der lavet handleplaner i 85 (77 %) af anbringelserne. Det kan undre, og naturligvis vække bekymring, især hvis det er dækkende for alle anbringelser, at undervisning kun er indarbejdet i 2/3 af de handleplaner, der laves. Det betyder for de børn og unge, der er omfattet af denne undersøgelse, at anbringende kommune kun i halvdelen af anbringelserne har formidlet krav til den anbragtes undervisning i en udleveret handleplan. Tilsyneladende er de senere års fokus på anbragte børns undervisning ikke slået igennem i praksis.

Materiale om elevens skolestandpunkt

Figur 3. Materiale om eleven i f.m. intern og ekstern skolegang

Historisk set har der, set fra anbringelsesstedernes side, været problemer med at få udleveret, eller kendskab til, det man populært kunne kalde elevernes skolepapirer. Det kan undre, når man ved hvor stor betydning netop undervisning tillægges i forbindelse med muligheden for at anbragte børn unge kan få en fremtid på lige fod med alle andre børn og unge. Det peger også på, at det tværfaglige samarbejde mellem social- og skoleforvaltning i kommunerne bør styrkes.

Elever der placeres i intern skole anses generelt for at være "vanskeligere" i undervisningsmæssig sammenhæng, og burde derfor i højere grad end andre elever være velbeskrevne. Det er derfor bekymrende og forundringsvækkende, at kommunerne ved elever, der placeres i intern undervisning på anbringelsesstedet kun i 1/3 af tilfældene ifølge det oplyste videresender elevens skolepapirer, mod næsten 4 ud af 5 ved ekstern undervisning. Dette forhold bør undersøges nærmere og hvis billedet er generelt snarest forbedres.

Hvilken undervisning kommer eleverne fra

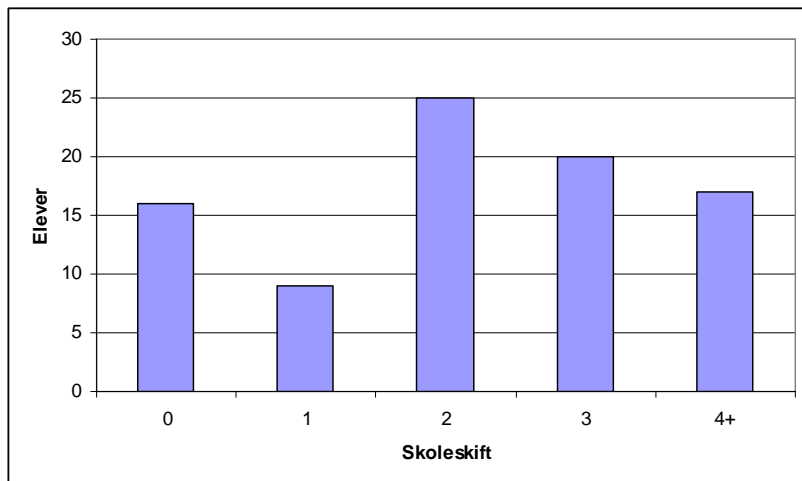
Undervisningstilbud	Antal
Normalklasse uden støtte	23
Normalklasse med støtte	9
Specialundervisning – 20.1	14
Vidtgående specialundervisning - 20.2.	10
Enkeltundervisning på folkeskole	1
Heldagsskole	5
Privatskole/friskole	2
Efterskole	4
Specialskele	6
Dagbehandlingstilbud	3
Intern skole	9
Modtog ikke undervisning	24
I alt	110

Tabel 1. Afgivende skoletilbud

Kun omkring 1/3 af eleverne kommer fra normalsystemet, hvis man definerer normalklasser med og uden støtte, privat-, fri- og efterskoler som normalsystemet og de øvrige tilbud som specialsystemet. Elever der gik i normalklasse med støtte fik i gennemsnit 8 ugentlige støttetimer.

Det er bekymrende, at 21 % af eleverne har været uden undervisning op til anbringelsen. Perioden uden skolegang varierer fra 2 til 18 måneder. Gennemsnitligt har de pågældende elever været uden undervisningstilbud i 6 måneder. Her er endnu et fokuspunkt, der bør gives særlig interesse og en særlig indsats.

Skoleskift inden anbringelsen

Figur 4. Skoleskift inden aktuel anbringelse

I gennemsnit har eleverne været gennem 2,3 skoleskift inden anbringelsen. Højeste antal skift i undersøgelsen er 8.

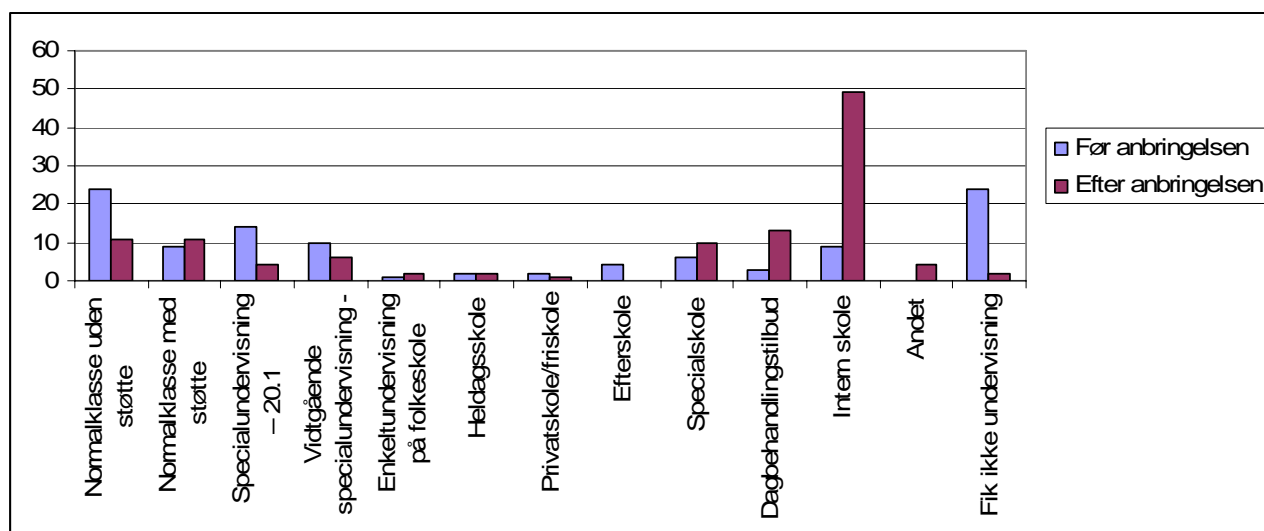
Undervisningstilbud ved anbringelsen

Undervisningstilbud	Antal
Normalklasse uden støtte	11
Normalklasse med støtte	11
Specialundervisning – 20.1	4
Vidtgående specialundervisning - 20.2.	6
Enkeltundervisning på folkeskole	2
Heldagsskole	2
Privatskole/friskole	1
Efterskole	0
Specialskole	10
Dagbehandlingstilbud	13
Intern skole	49
Andet	4
Fik ikke undervisning	2
I alt	115

Tabel 2. Modtagende skoletilbud

Kun omkring 20 % af eleverne placeres i normalsystemet, hvis man definerer normalklasser med og uden støtte, privat-, fri- og efterskoler som normalsystemet og de øvrige tilbud som specialsystemet. Elever der gik i normalklasse med støtte fik efter anbringelsen i gennemsnit 10 ugentlige støttetimer. En stigning på 2 timer i forhold til før anbringelsen.

Ændringer i undervisningstilbud i f.m. anbringelsen

Figur 5. Sammenligning af tidligere og nyt undervisningstilbud

Der er en tydelig bevægelse væk fra normalsystemet og over i specialet. Man skal her være opmærksom på, at opholdssteder og døgninstitutioner generelt modtager de børn og unge, der anses for at have de største vanskeligheder socialt, psykologisk m.v. De elever, der gik i intern skole før anbringelsen er elever, der er flyttet fra et anbringelsessted til et andet.

Ventetid inden undervisning iværksættes.

Der går i gennemsnit 6 skoledage inden undervisningen iværksættes. Hvis man tager tallene for de interne skoler ud, hvor der reelt ingen ventetid er, er den gennemsnitlige ventetid 11 dage for elever, der modtager ekstern undervisning. For halvdelen af de elever, der får ekstern undervisning, er der ingen ventetid. For 30 % af eleverne er der op til to ugers ventetid, hvilket der i nogle tilfælde kan gives en fornuftig forklaring på. Men for de sidste 20 % er der en ventetid på mellem 2 uger og 5 måneder, hvilket ikke er acceptabelt.

Det ugentlige timetal.

Der er ikke lavet en analyse af timetallet for de enkelte alderstrin. Det er således ikke muligt at sige noget om hvor mange af eleverne, der har det lovpligtige timetal. I gennemsnit modtager eleverne ved anbringelsen 23,7 timers undervisning om ugen. I løbet af året fik 7 af dem hævet timetallet således at gennemsnittet kommer op på 24,2 timer.

Der er ved anbringelsen 12 elever, der får under 12 timers ugentlig undervisning. Efter forhøjelsen i løbet af året gælder det 10 elever. Ellers ligger det ugentlige timetal på 20 og derover.

Skoleskift under anbringelsen

Ifølge det oplyste har 9 af eleverne skiftet undervisningstilbud i løbet af 2006. Heraf har 6 elever oplevet 1 skift, 2 elever 2 skift og 1 elev 3 skift. Skiftene er ikke nødvendigvis problematiske. Der kan være tale om skift fra et "mindre" skoletilbud til et "bedre".

Ophør af anbringelsen

4 elever angives at være fraflyttet anbringelsesstedet. Som årsager angives blandt andet manglende skoletilbud.

Særligt for de elever, der ikke modtog undervisning før anbringelsen

Undervisning er tilsyneladende ikke et særligt fokuspunkt i forbindelse med anbringelsen af de elever, der ikke modtog undervisning ved anbringelsen. Når man sammenligner oplysningerne om hvorvidt der er lavet handleplan, om undervisning indgår i handleplanen og om der er videregivet "skolepapirer" er der i materialet ingen signifikant forskel på de elever, der ikke modtog undervisning ved anbringelsen og samtlige elever i undersøgelsen.

	Elever uden undervisningstilbud	Alle elever
Handleplan	82 %	77 %
Undervisning inkluderet	65 %	69 %
Videregivet undervisningsmaterialer	56 %	56 %

Skoletilbud efter anbringelsen

Undervisningstilbud	Antal
Folkeskoleklasse med støttetimer	2
Enkeltundervisning på folkeskole	1
Specialskole	2
Dagbehandlingstilbud	2
Intern skole	10
Andet	2
Ingen undervisning	1

De elever der ikke modtog undervisning ved anbringelsen placeres i særlig grad i specialet, heraf halvdelen i intern skole og kun tre i Folkeskolen, enten med støttetimer eller i enkeltundervisning.

Der har været stor diskussion om specialet og især de interne skolars berettigelse, men denne undersøgelse viser, at specialet og de interne skoler sikrer, at unge, der i kortere eller længere tid ikke har kunnet rummes i normalsystemet, igen kommer i gang med undervisning, og hermed sikres langt bedre vilkår for på længere sigt at komme i gang med en uddannelse eller kunne klare kravene på arbejdsmarkedet.

Om samarbejdet med det lokale skolesystem

Vurdering	Antal	Procent
Meget godt	5	20 %
Godt	13	52 %
Nogenlunde	2	8 %
Dårligt	5	20 %
I alt	25	100 %

Det er ikke alle, der har kommenteret samarbejdet med det lokale skolesystem, men 25 af de deltagende steder har kommenteret det. Størstedelen er tilfredse med samarbejdet. Et af opholdsstederne, der oplever samarbejdet som meget dårligt, giver udtryk for, at "man ikke ønsker" deres elever i kommunen. Der udtrykkes også kritik af manglende eller langsommelige reaktioner fra PPR på henvendelser.

Anbefalinger

På baggrund af erfaringerne og tilbagemeldingerne fra opholdsstederne må det anbefales, at der gøres en indsats for at styrke og opkvalificere samarbejdet mellem anbringelsesstederne og det lokale skolesystem.

Når det gælder elever, der skal deltage i undervisningen på den lokale folkeskole har man flere steder gode erfaringer med at lave aftale om en tidsplan fra anbringelsesstedet kontakter beliggenhedskommunen om en kommende anbringelse til eleven starter i et undervisningstilbud, typisk inden to til tre uger.

I de sager, hvor der ligger indstillinger fra anbringende kommune om alternativ skoleplacering (i forhold til folkeskolen) kan beliggenhedskommunen også i højere grad tage udgangspunkt i disse og så efterfølgende evaluere om eleven har fået det relevante skoletilbud. Hvis man finder, at der er andre og bedre løsninger har man jo efterfølgende kompetencen til at flytte eleven. Dette er i øvrigt i fuld overensstemmelse med intentionerne i Undervisningsministeriets vejledning om indgåelse af undervisningsoverenskomst af 10.6.1999 og Anbringelsesreformen.¹ Generelt visser undersøgelsen, at der er behov for at udvikle kvaliteten i handleplanerne og, at der skal sættes mere fokus på undervisningselementet i handleplanerne. I det hele taget er der behov for at anbringende kommune i højere grad dokumenter elevens undervisningspotentiale og –behov. Dette stiller krav om et bedre samarbejde mellem skole- og socialforvaltningerne.

Det er under alle omstændigheder vigtigt for anbragte børn og unge, at de ikke i modstrid med intentionerne i Anbringelsesreformen og Undervisningsministeriets vejledning bliver genstand for forskellige forvaltnings indbyrdes uenighed, men på linje med alle andre børn og unge tilbydes et passende undervisningstilbud så hurtigt som muligt.

Det kan også anbefales, at man i højere grad knytter de interne skoler tættere til normalsystemet for at udnytte disses viden og erfaringer i arbejdet med de mest udsatte elever. De interne skoler - og dagbehandlingstilbuddene - har jo netop demonstreret, at de ikke blot kan rumme, men også undervise de elever, Folkeskolen må give op over for. I de fleste kommuner er der fora for skolelederne i kommunen. Her bør lederne for de interne skoler og dagbehandlingstilbud, kommunen har undervisningsoverenskomst med, deltage.

Det er også vigtigt, at man styrker samarbejdet og dialogen med henblik på at eleverne på de interne skoler kan få undervisning på de lokale folkeskoler i de fag, som de interne skoler ikke kan tilbyde. Et sådant forpligtende samarbejde mellem Folkeskolen og de interne skoler vil være af uvurderlig betydning for disse elever.

¹ Hvis barnet er anbragt i en foranstaltning i en anden kommune end den anbringende forudsættes det, at der etableres et samarbejde mellem de sociale myndigheder og skolemyndighederne i den anbringende kommune og skolemyndighederne i beliggenhedskommunen. Udgifterne til undervisningen vil endvidere endeligt påhvile den anbringende kommune efter bestemmelserne i bekendtgørelse nr. 308 af 22. april 1994. Hvis børnene overvejende kommer fra en bestemt kommune, kan det eventuelt være hensigtsmæssigt at forelægge overenskomsten for den pågældende anbringende kommune, inden beliggenhedskommunen/amtet og institutionen underskriver overenskomsten.

Undervisningsministeriet, Vejledning nr 83 af 10/06/1999.

Det forslås endvidere, at der skal tages stilling til barnets eller den unges skolegang i forbindelse med valg af anbringelsessted. Valget af skoletilbud kan have stor betydning for, hvilket anbringelsessted der vælges. Ved valg af anbringelsessted skal kommunen således sikre sig, at barnet eller den unge, der anbringes, kan få dækket behovet for undervisning, helst på en lokal folkeskole eller hvis det er nødvendigt på anbringelsesstedets interne skole. Det er derfor vigtigt, at valg af anbringelsessted finder sted på grundlag af en tværfaglig vurdering, hvor også Pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) inddrages. Stillingtagen til spørgsmål om skolegang må ikke medføre, at anbringelse forsinkes. Det betyder, at kommunen om nødvendigt må træffe afgørelse om valg af anbringelsessted, selvom skolemyndighederne ikke har taget stilling til, hvilket skoletilbud barnet eller den unge skal have under anbringelsen.

Håndbog om anbringelsesreformen - publikation udgivet af Styrelsen for Social Service, side 247.